

Хамленко Ірена,
керівник музичний, вихователь-методист ЗДО № 1 «Веселка»
м.Красилів

Використання Орф-технологій для поліпшення психічного стану дітей

Стаття ознайомлює з концепцією Карла Орфа «Шульверк. Музика для дітей» і доцільність її адаптації з урахуванням кризових ситуацій сьогодення. Основа цієї педагогіки – «вчимося, роблячи і творячи», що дозволяє дітям пізнати музику в дії, а не через теоретизацію. Акцентується увага на провідному принципі – навчання через творчість.

Ключові слова: інновація, імпровізаційне музикування, елементарна музика, інструменти-саморобки, «звукові жести».

У стані війни діти дошкільного віку належать до найвразливішої категорії населення. Музичні заняття дають змогу дітям отримувати психолого-педагогічну підтримку, допомагати знімати напругу після сигналів повітряної тривоги та перебування в бомбосховищах. У комплексі засобів впливу на покращення емоційного стану дошкільнят варто використовувати інтеграцію рухів, співу та гри на різних музичних інструментах. Такі завдання здатна успішно вирішувати саме методика Карла Орфа.

Орф-педагогіка сьогодні дуже затребувана серед фахівців у галузі музикотерапії та музичної педагогіки. Більш ніж в 40 країнах світу концепція Карла Орфа «Шульверк» широко використовується. Орф-підхід, що виник на хвилі соціальних та культурних трансформацій початку ХХ століття, ввібрав у себе (явно чи неявно) основні філософські, культурологічні, естетичні та соціокультурні відкриття свого часу. Досягнувши певного метакультурного синтезу, ці ідеї фактично сформували образ сучасної європейської культури, вплинули на сучасні соціокультурні практики та педагогічні підходи.

Коли Карл Орф, великий композитор, склав два німецькі слова Schule (школа) і Werk (робота), то, напевно, намагався прямо визначити, що в Шульверці є місце і вченню, і роботі... Слово «Schulwerk», відоме без перекладу педагогам усього світу, було створено самим Орфом і позначає «навчання в дії». Головний принцип цієї педагогіки – «вчимося, роблячи і творячи» – дозволяє дітям, виконуючи і створюючи музику разом, пізнати її в реальному, живому дії, в процесі музикування, а не наукоподібного теоретизування. Орф відомий в усьому світі як композитор, який

запропонував практичну модель музикування з дітьми. Вся «теорія» його концепції зафіксована в нотах – невеликих і повних чарівності партитурах для співу, гри і танцю з акомпанементом орфовських інструментів. Кожна невелика п'єса з Шульверка доступна у виконанні навіть маленьким дітям.

Педагогічні принципи К. Орфа давно знайшли визнання у міжнародній музичній освіті. Педагогів приваблює його концепція елементарного музикування, заснована на єдності різних та рівноправних видів художньої діяльності: музики (ритм, спів, колективна гра на різноманітних інструментах) руху, слова, імпровізації. Сучасне розуміння проблеми музичного навчання дітей передбачає залучення в процес спілкування з музикою на основі принципу діяльності та творчої гри. Залучення до музики найбільш природно відбувається в активних формах спільного музикування (гра на музичних інструментах, спів, рух), яка повинна складати фундамент для музичного виховання дітей дошкільного, молодшого та середнього шкільного віку.

Основу концепції Орфа становить імпровізаційне музикування. Навчання через творчість сприяє прояву універсальної креативності, яка є в кожній дитині і розвиток якої стає все більш очевидною завданням освіти. Навчання через творчість – не елітарна, а загальна освітня необхідність, у якій закладені можливості, про котрі ми можемо тільки здогадуватися. Мета музичного виховання перестає бути локальною і занижено-утилітарною. Вона природно з'єднується з головною метою освіти – допомогою людині повною мірою реалізувати свої можливості і стати самим собою.

Впроваджуючи інноваційні технології в систему роботи, я зацікавилась методикою К.Орфа, як умовою розвитку творчого потенціалу вихованців, їх природних здібностей, їх пізнання чарівного світу музики через особисті переживання. Така методика дає можливість виховання і навчання через мистецтво і творчість, які ґрунтуються на єдності і взаємозв'язку музики, рухів і мови. Тому ознайомлюючи своїх колег з сучасними інноваціями у вигляді майстер-класу, я пропоную нові ідеї для роботи.

Особливе місце в музично-педагогічній концепції К.Орфа приділяється музикуванню з акомпанементом «звукових жестів». Це гра звуками власного тіла: оплески, притупування, щиглики. К.Орф вважав, що дітям потрібна своя особлива музика. Вона повинна відповідати віку дитини і бути зрозумілою і доступною. Ця музика пов'язана з мовою і рухами. Застосування різних ритмічних та мелодійних інструментів в Орф-Шульверк, як правило, виконує роль акомпанементу до пісні чи танцю, тоді як терапевтичні інструменти часто використовуються для стимулювання

спілкування та допомагають досягти спільної уваги. У дитячому садку навчання танцю не є спеціальним завданням. Відправною точкою для роботи педагога є рухова гра, в якій діти творчо пізнають можливості свого тіла: похитування, балансування, повороти і кружляння, біг і біг підстрибом, повзання, обертання, нахили та багато іншого. Прості рухи, що повторюються в безлічі варіантів, і повинні становити головну турботу педагога-музиканта, що працює з дошкільнятами. У цій віковій групі життєво важливо підтримувати притаманне дітям задоволення від необхідності спонтанного руху під музику. Якщо спочатку дитина рухається спонтанно, сама по собі, то потім поступово залучається до стихії колективного руху разом із усіма учасниками музикування.

Ідея творчого виховання за К.Орфом – різномислення, з якого в співпраці народжується музика.

Елементарна музика – це гра звуками дитячих інструментів, людського тіла, шумами предметного середовища (металевими звуками предметів: каструлі, ложки, кришки, зв'язки ключів, пружинок та ін.), природи (шурхіт листя, паперу, стук каштанів, горіхів, ляскотіння сухої квасолі). Різноманітність звуків, тембрів і фарб сприймається дітьми, як оточуючий «звуковий космос», з якого народжується музика.

При викладанні ідей та принципів музичної педагогіки та музикотерапії Карла Орфа професіоналам величезне значення, крім теоретичних знань у музиці, мають навички виготовлення різних музичних інструментів. В елементарному музикуванні діти використовують власні інструменти – саморобки створені батьками з відходів та природного матеріалу. Це квасолеві брязкальця, горіхові ланцюжки, ложки-намисто, арфи з олівців, кубики-кастаньети, гудзикові браслети, бубон з кришок, маракаси з кіндерів.

Гра на дитячих (придбаних чи саморобних) музичних інструментах в ансамблі та в оркестрі – один із найулюбленіших для дітей видів музичної діяльності. Вона підвищує інтерес дошкільнят до музичних занять, сприяє розвитку музичної пам'яті, уваги, допомагає долати надмірну сором'язливість, скутість. При цьому розвиваються й реалізуються природні музичні здібності та виконавські здатності всіх дітей незалежно від рівня обдарованості; проявляються індивідуальні риси кожного виконавця; воля, емоційність, зосередженість. Така гра є чудовою формою залучення дітей до спільного елементарного музикування.

На найпершій стадії свого використання дитячі музичні інструменти мають бути іграшками. Музичні іграшки збуджують творчу думку дитини, допомагають

зрозуміти, звідки беруться звуки. А найголовніше – вони зручні для використання в різноманітних забавах малечі. Їх можна озвучити найпростішими інструментами, які виготовляють самі діти з усього, що можна знайти у побуті й пристосувати для звукоутворення. Мета такої інструментальної гри – імпровізаційне розважальне звуконаслідування.

Інструментальна гра в її елементарно-імпровізаційному вигляді є органічною частиною дитячої музичної культури. Власне, інструменти чи не найпривабливіша для дітей музична галузь. Адже дитина й саму музику асоціює з інструментом, а не зі співом, позаяк вона не виокремлює спів із усного мовлення. Отже, саме інструмент є для неї символом музики.

Навчання дошкільнят гри на саморобних музичних інструментах проводжу організовано і послідовно. Знайомство з ними можна здійснювати як на музичних заняттях (протягом 5-7 хв.), так і в ході індивідуальної роботи. Тут доцільно вдаватися до різних методичних прийомів: до показу ілюстрацій, музичних іграшок; використання музично-дидактичних ігор, фланелеграфа; слухання музики в запису і т. д. З багатьма інструментами дошкільнят ознайомлюю на музичних заняттях з урахуванням їхніх вікових особливостей. З рештою інструментів, які використовую в оркестрі, у невеликих ансамблях та в деяких музичних іграх, ознайомлюю індивідуально. Навчання може здійснюватись і у вільний від занять час.

В цій роботі, зокрема, знадобляться народні поспівки, потішки, пісеньки. Вони допомагають розвивати у дітей мелодійний слух, чуття ритму, голос, здатність порівнювати й розрізняти звуки за висотою і тембром.

Для правильної організації роботи дотримуюсь таких принципів:

- урахування жанрового розмаїття музичних творів;
- використання іграшок – саморобок у різних видах музичної діяльності;
- забезпечення максимальної активності дітей на всіх етапах – під час виготовлення музичних інструментів, навчання гри на них та виконавства;
- співробітництво дітей одне з одним і з дорослим;
- урахування підготовленості й зацікавленості самих вихователів;
- залучення батьків до виготовлення саморобних музичних інструментів.

Матеріалом для музично-інструментальної дитячої творчості можуть слугувати:

- бляшанки різних розмірів (з-під кави, фарби тощо);
- природний матеріал (каштани, горіхи, камінці, насіння, різні крупи);
- пластмасові, металеві картонні коробочки;

- пляшечки з-під йогурту;
- дрібні металеві предмети (гайки, ключі, кришечки);
- дзвіночки, брязкальця, гудзики різних розмірів, фломастери без стрижнів;
- дерев'яні брусочки, палички, кубики, олівці;
- нитки, дріт, риболовна жилка, клаптики тканини.

Кожен перелічений предмет має свій «голос».

Отже, значимість ідей К. Орфа полягає в тому, що дітям потрібна своя музика, спеціально призначена для музикування на початковому етапі, початкове музичне навчання має бути сповнене позитивних емоцій і радісного відчуття гри. Комплексне навчання музиці на уроці надає дітям широкі можливості для творчого розвитку здібностей. К. Орф вважає, що найголовніше – атмосфера заняття: захопленість дітей, їх внутрішній комфорт, бажання дітей проявити себе в ролі активного учасника.

Прогресивність ідей К. Орфа можна узагальнити через положення:

- загальний музично-творчий розвиток особистості кожної дитини;
- дитяча музична творчість як метод активного музичного розвитку і становлення творчої особистості;
- зв'язок дитячого музичного творчості з імпровізаторськими традиціями народного музикування.

Застосування прийомів і методів роботи, запропонованих К. Орфом допомагає в практичній реалізації загальної концепції музичного виховання, а так як основний напрямок у технології К. Орфа – ігрові моделі занять, то вони найбільш прийнятні в дитячому садочку. Я впевнилась, що гасло «За діяльнісне навчання», висунуте К. Орфом, приносить позитивні результати. Опановуючи мову музики, пізнаючи засоби її виразності і застосовуючи їх у своїй виконавській практиці, діти і розумом, і почуттями залучаються до творіння музики. Вони звертаються до найстаріших мовних і музичних форм, які духовно відповідають раннім ступеням розвитку свідомості. Нескладні ритмічні і мелодійні музичні інструменти кличуть до танцю, танець народжує музику. Імпровізоване музикування формує «танцюючий хор», який виконує театралізовані вірші та сценки. Все разом це дає можливість розвивати здібності, закладені в кожній особистості.

Музика завжди слугувала чудовим релаксантом. Щоб допомогти дітям знизити рівень стресу і впоратися з емоційним навантаженням під час воєнного стану, варто щоденно проводити музичні міні-заняття, де вони можуть трохи розслабитись та відпочити.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гураш Л. Відчути і збагнути: теорія і методика. *Дошкільне виховання*. 2002. № 3. С.12-17.
2. Завалко, К. В. Теоретичні аспекти впровадження методики елементарного музикування Карла Орфа в сучасну педагогічну практику. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14: № 10.2010.*
3. Миронова С. Особливості інклюзивної освіти. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. №11.С.5-9.
4. Ростовський О. Хлебнікова Л. Які почуття передає музика: методичні рекомендації. *Початкова школа*. 2001. №9. С.39-42.
5. Садовенко С.М. Методика формування музичних здібностей у дітей дошкільного віку (на матеріалі українського фольклору): автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.02/ Київ, НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2007.
6. Шевчук. А. Сучасні підходи до організації музичної діяльності дітей. *Дошкільне виховання*. 2000. №2. С.22-28
7. Шевчук А. Сучасні підходи до організації свят та розваг. *Дошкільне виховання*. 2000. №3. С.29-33.
8. Орф Шультверк Асоціація України: веб-сайт. URL: <http://www.orff-ua.com/index.html>
9. Орф-студія «А-Соль»: веб-сайт. URL: <http://www.a-sol.org.ua/>

Галина Хацаюк,

вихователь

Шепетівського ЗДО №7

«Дюймовочка»

Красзнавча робота зі старшими дошкільниками як ефективний засіб формування свідомої любові до Батьківщини

*Моя земля – земля моїх батьків.
У ній міцним корінням проростаю.
Слова-накази прадідів – дідів,
Мов долю, перелистую – читаю.*